

REPUBLIKA E SHQIPËRISË
BANKA E SHQIPËRISË
DEPARTAMENTI I STABILITETIT FINANCIAR

Raport¹

mbi ecurinë e treguesve që monitoron Banka e Shqipërisë, në kuadër të procesit të deeuroizimit

Korrik 2019

¹ Ky raport del në kuadër të parashikimeve në Memorandumin e Bashkëpunimit mes Ministrisë së Financave dhe Ekonomisë, Bankës së Shqipërisë dhe Autoritetit të Mbikëqyrjes Financiare, “Për zgjerimin e përdorimit të monedhës kombëtare në sistemin financiar dhe në ekonominë shqiptare”, nënshkruar në 18.04.2017 dhe publikuar në adresën e internetit:

https://www.bankofalbania.org/web/pub/memorandumi_gksf_9384_1.pdf

Përmbajtje

I	Hyrje.....	3
II	Përmbledhje.....	5
III	Ecuria e treguesve	6
IV	Konkluzion.....	13
	Aneks I: Veprime rregullative të mëparshme që ndikojnë në drejtim të deeuroizimit...	14
	Aneks II: Vrojtimi për përdorimin e euros në vendet e Evropës Qendrore, Lindore dhe Juglindore, kryer nga Banka Qendrore e Austrisë.....	15

I Hyrje

Në kuadër të Memorandumit të Bashkëpunimit me Ministrinë e Financave dhe të Ekonomisë, si dhe me Autoritetin e Mbikëqyrjes Financiare, nënshkruar në datën 18 prill 2017, Banka e Shqipërisë ndërmori një paketë masash konkrete për të stimuluar përdorimin e monedhës vendase. Paketa e masave, e cila u miratua me vendim të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë në shkurt 2018, përbëhet nga tre elemente kryesore: i) diferencimi i rezervës së detyrueshme për detyrimet në valutë; ii) kërkesa më të larta për treguesit e likuiditetit në valutë; iii) ndërgjegjësimi i huamarrësve për rrezikun që paraqet kredia në valutë.

i. Për të rritur peshën e monedhës vendase dhe njëkohësisht zgjerimin e maturitetit në strukturën e detyrimeve të sistemit bankar, **Banka e Shqipërisë vendosi të diferencojë normën e rezervës së detyrueshme²**, për kategoritë e përfshira në bazën e rezervës së detyruar, si vijon:

- 7.5% (nga 10% që ishte më parë) për detyrimet në lekë që kanë një afat maturimi jo më të gjatë se 12 muaj;
- 5% (nga 10% që ishte më parë) për detyrimet në lekë që kanë një afat fillestar më të gjatë se 12 muaj deri në 2 vjet;
- 12.5% (nga 10% që ishte më parë) për detyrimet në valutë kur këto zënë nën 50% të totalit;
- 20% (nga 10% që ishte më parë) për pjesën e detyrimeve në valutë mbi 50% të totalit.

Monitorimi i efekteve të masës (i) bëhet nëpërmjet treguesve në vijim:

- *raportit të depozitave në valutë, të zhveshur nga efektet e kursit të këmbimit ndaj totalit të depozitave;*
- *raportit të depozitave deri në një vit në lekë, ndaj totalit të depozitave në lekë;*
- *ecurisë së strukturës së borxhit publik.*

ii. Për administrimin më të kujdesshëm të rrezikut të likuiditetit, **Banka e Shqipërisë vendosi të rrisë kërkesën minimale rregullative për aktive likuide në valutë³** në nivelin 20% të detyrimeve afatshkurtra. Për aktivet likuide në lekë, raporti u ruajt në nivelin prej 15%.

² Vendim i Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë nr. 13, datë 07.2.2018, “Për miratimin e normës së rezervës së detyruar mbajtur në Bankën e Shqipërisë nga bankat”.

³ Vendim i Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë nr. 14, datë 07.2.2018, “Për një ndryshim në rregulloren për administrimin e rrezikut të likuiditetit”.

Monitorimi i efekteve të masës (ii) do të bëhet nëpërmjet treguesit në vijim:

- *raporti i aktiveve likuide në valutë ndaj detyrimeve afatshkurtra në valutë, të zhveshura nga efekti i kursit të këmbimit.*

iii. Për rritjen e **ndërgjegjësimit të huamarrësve në lidhje me rrezikun e kursit të këmbimit**, Banka e Shqipërisë u ka kërkuar bankave⁴ që:

- në rastet kur klienti aplikon për kredi në monedhë të ndryshme nga monedha në të cilën ka të ardhurat, bankat t'i propozojnë huamarrësit një kredi alternative në të njëjtën monedhë me të ardhurat e tij, si dhe ta pajisin atë me një shembull konkret se si ndryshon kësti i kredisë në rast nënçmimi të lekut dhe/ose rritjeje të normës së interesit (me vlera të përcaktuara);
- të përfshijnë në kontratat e reja të kredisë në valutë (apo ato që ristrukturohen rishtas), opsionin për përdorimin e mekanizmave që zbusin rrezikun e tregut për kredimarrësin, në rastin kur plotësohen kushtet që janë të dakorduara nga banka dhe huamarrësi.

Monitorimi i efektit të masave (iii) bëhet nëpërmjet treguesve në vijim:

- *kredia në valutë ndaj totalit të portofolit, zhveshur nga efekti i kursit të këmbimit;*
- *kredia në valutë e pambrojtur nga kursi i këmbimit, ndaj totalit të kredive në valutë, zhveshur nga efekti i kursit të këmbimit;*
- *rezultatet e vrojtimit të nivelit të përdorimit të euros në vendet e Evropës Qendrore e Juglindore (EQJL) që përgatitet një herë në vit nga Banka Qendrore e Austrisë (dhe që përfshihet vetëm në raportin e publikuar në verë).*

Efikasiteti i masave monitorohet përmes treguesve dhe vlerësohet në bazë të ndryshimit në nivelin e euroizimit të sistemit financiar, para dhe pas implementimit të tyre. Rezultatet e këtij vlerësimi, si dhe gjykimi mbi përshtatshmërinë e masave për arritjen e objektivit (nxitja e përdorimit më të madh të monedhës kombëtare në ekonomi) komunikohen çdo gjashtëmuaj, përmes publikimit të këtij raporti.

Sikurse theksohet në Memorandum, synimi i Strategjisë nuk është arritja e nivelit zero të përdorimit të monedhave të huaja, pasi niveli i hapjes së ekonomisë sonë me vendet partnere tregtare nënkupton prezencën e rëndësishme të monedhave të huaja në sistemin

⁴ Vendim i Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë nr. 15, datë 7.02.2018, "Për disa ndryshime në rregulloren mbi transparencën për produktet dhe shërbimet bankare e financiare".

tonë financiar. Objektivi është pakësimi i përdorimit të monedhave të huaja deri në një nivel që konsiderohet i natyrshëm për një ekonomi të ngjashme me atë shqiptare.

II Përmbledhje⁵

Gjatë gjashtëmujorit të parë 2019, ka vijuar zhvendosja e lehtë drejt niveleve më të ulëta të rrezikut në shumicën e treguesve. Në këtë ecuri të treguesve ka ndikuar përfundimi i procesit të transformimit në filial, të degës së një banke jashtë vendit⁶. Kjo ‘thyerje strukturore’ në serinë e të dhënave ka ndikuar në uljen e vlerave për disa veprimtari në valutë gjatë dy tremujorëve të parë të 2019, por ky ndikim do të shuhet pjesërisht në fund të vitit. Pavarësisht nga ky faktor, Banka e Shqipërisë i mbetet opinionit se dhënia e efektit të plotë të masave të marra kërkon më shumë kohë.

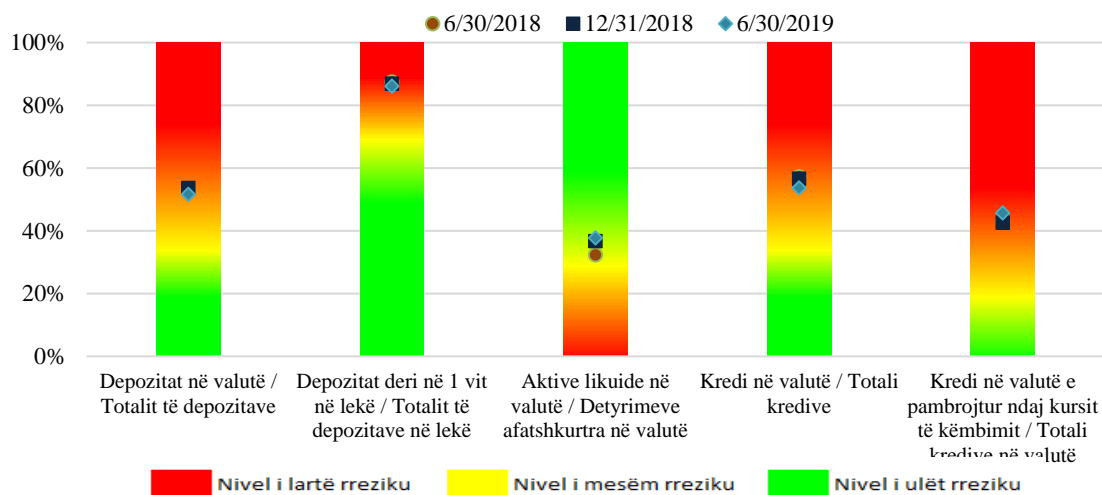
Krahasuar me fundin e dhjetorit 2018, vërehen këto ndryshime:

Depozitat – Në fund të qershorit 2019, depozitat në valutë shënuan rënie të konsiderueshme në nivelin 51.6% të depozitave të sektorit privat. Ndërsa, depozitat deri në një vit në monedhën vendase kanë njohur rënie në nivelin 86.1%;

Likuiditeti – Në fund të qershorit 2019, aktivet likuide në valutë ndaj pasiveve afatshkurtra në valutë për sistemin, shënuan nivelin 37.8%, me një rritje prej 1.1 pikë përqindjeje (pp). Kjo rritje e treguesit është përcaktuar nga rënie e pasiveve afatshkurtra (5.7%) me rime më të larta se rënie e aktiveve likuide (3%);

Kreditë – Në fund të qershorit 2019, 53.6% e portofolit të kredive është në valutë, ose 3 pikë përqindje (pp) më pak se fundi i dhjetorit 2018. Kreditë e pambuluara ndaj rrezikut të kursit të këmbimit përbëjnë 45.7% të kredive në valutë.

Grafik 1. Treguesit kryesorë për monitorimin e nivelit të përdorimit të valutës në sektorin bankar shqiptar

Burimi: Banka e Shqipërisë.

⁵ Treguesit e monitoruar në këtë raport paraqiten të zhveshur nga efekti tremujor i luhatjeve në kursin e këmbimit të monedhës kombëtare ndaj monedhave kryesore të huaja (euro dhe dollar amerikan). Për matjen e efektit të kursit në portofolin e kredive të secilës bankë është përdorur formula në vijim: $X_t - X_{t-1} - (X_t/K_t - X_{t-1}/K_{t-1}) * K_t - 1$. Ku X përfaqëson vlerën në monedhën vendase, K është kursi këmbimit i shprehur në lekë për njësi të valutës, dhe t është periudha e shprehur në tremujor.

⁶ Më tej në material, ky faktor referohet si “thyerje strukturore”.

Shënim: Për secilin tregues, niveli i rrezikut është përcaktuar duke iu referuar një pragu krahasues. Për treguesit “depozita në valutë ndaj totalit të depozitave” dhe “kredi në valutë ndaj totalit të tepriçës së kredisë”, pragu krahasues është niveli prej 30%, sipas gjykimit ekspert. Për vlera nën 30% të këtyre treguesve, niveli i rrezikut konsiderohet “i ulët” (ngjyra e gjelbër). Për treguesin “aktive likuide në valutë ndaj pasiveve afatshkurtra në valutë”, pragu krahasues llogaritet duke i shtuar një devijim standard të serisë kohore kufirit rregullativ prej 20%. Për vlera më të ulëta se ky prag krahasues, treguesi sinjalizon “nivel të lartë” të rrezikut. Për treguesin e “depozitave me afat deri në një vit në lekë ndaj totalit të depozitave në lekë”, pragu krahasues është përcaktuar sipas gjykimit ekspert në nivelin 60%.

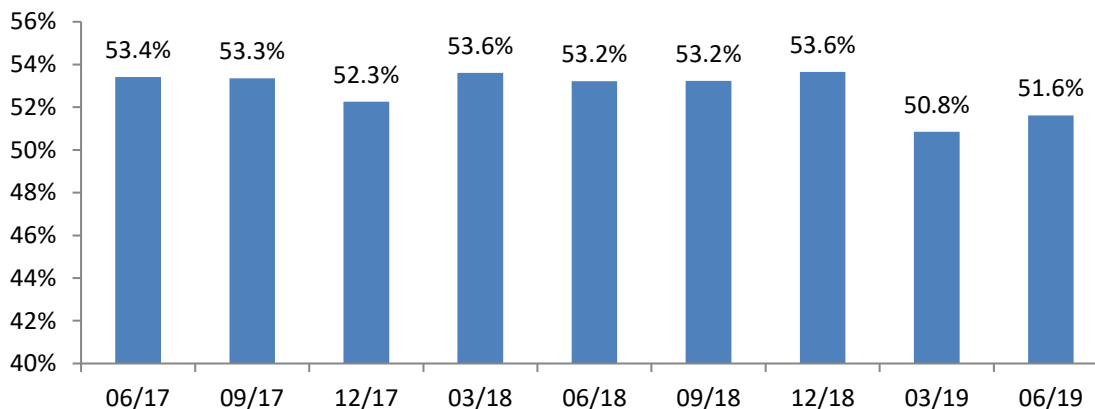
III Ecuria e treguesve⁷

Në këtë kapitull përshkruhet ecuria e treguesve të listuar në hyrje të materialit. Paraqitja e treguesve e zhveshur nga efektet e kursit të këmbimit synon afrimin maksimal drejt matjes së ndikimit të masave. Ashtu siç është paraqitur në vijim, lajmërimi i paketës së masave nuk ka pasur efekt të menjëhershëm mbi treguesit e analizuar.

Ecuria e Depozitave

Depozitat në valutë shënuan nivelin 51.6% ndaj totalit të depozitave të klientëve në fund të gjashtëmuorit të parë 2019, krahasuar me 53.6% që ishin në fund të dhjetorit 2018 dhe 53.2% një vit më parë. Gjatë këtij gjashtëmuori u vu re një rënie e konsiderueshme prej 2 pikë përqindje (pp) dhe një rënie me 1.6 pp krahasuar me një vit më parë, ndikuar kryesisht nga thyerja strukturore.

Grafik 2. Raporti i depozitave në valutë ndaj totalit të depozitave, për sistemin bankar

Burimi: Banka e Shqipërisë.

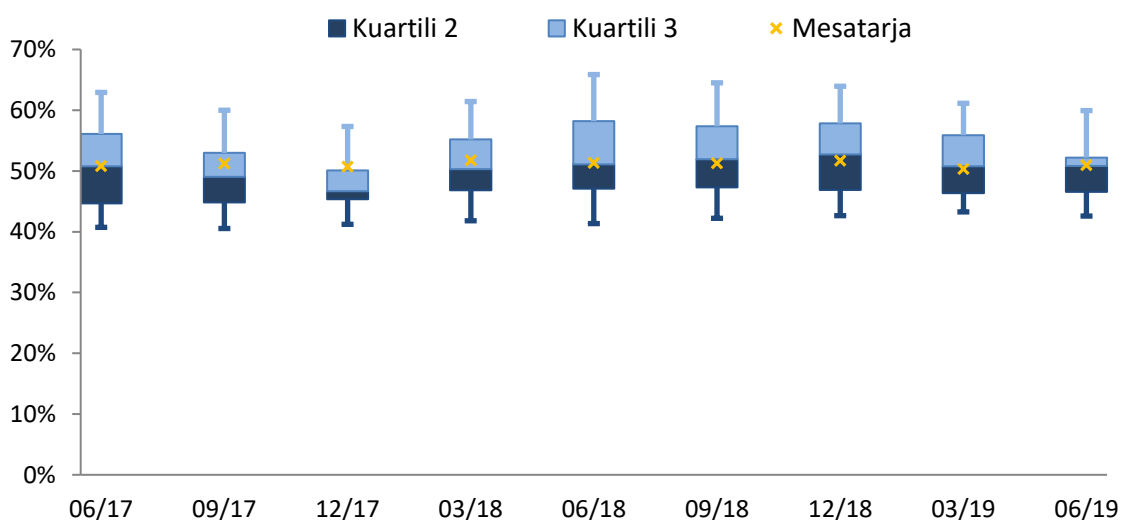
Referuar shpërndarjes së treguesit të depozitave në valutë, për gjysmën e parë të vitit, vërehet se 7 prej 14 bankave që operojnë në sistemin bankar shënojnë nivelin mbi 50%

⁷ Në këtë analizë janë rishikuar vlerat e T3 dhe T4 2018 për të reflektuar ndryshimet strukturore në sistemin bankar. Efekti i tyre ka qenë minimal dhe nuk ka pasur ndikim në konkluzionet e analizës.

për këtë tregues, duke i bërë ato subjekt të normës më të lartë të rezervës së detyrueshme (20%) për pjesën e depozitave në valutë mbi nivelin 50%. Rrjedhimisht, pritshmëritë janë që raporti i depozitave në valutë ndaj depozitave të përgjithshme, për bankat që e kanë këtë raport mbi vlerën 50%, të vijë në rënie. Kjo pritshmëri forcohet nga fakti që, duke filluar nga muaji gusht 2019 dhe në vijim, bankat do të kalojnë në regjimin normal të mbajtjes në valutë të vlerës së rezervës së detyrueshme në valutë (deri në 1 vit pas zbatimit të masës së ndryshimit të normës së rezervës së detyrueshme në valutë, bankave u lejohej që shtesën e saj ta mbanin në lek).

Bankat që shënojnë nivelin mbi 50% për këtë tregues rezulton se kanë nivelin maksimal prej 61.0%, duke pësuar një prirje të lehtë rënëse prej 0.5 pp krahasuar me gjashtëmujorin e kaluar, duke mos shënuar ndryshime të ndjeshme ndaj periudhës paraardhëse. Për më shumë informacion referojuni grafikut në vijim.

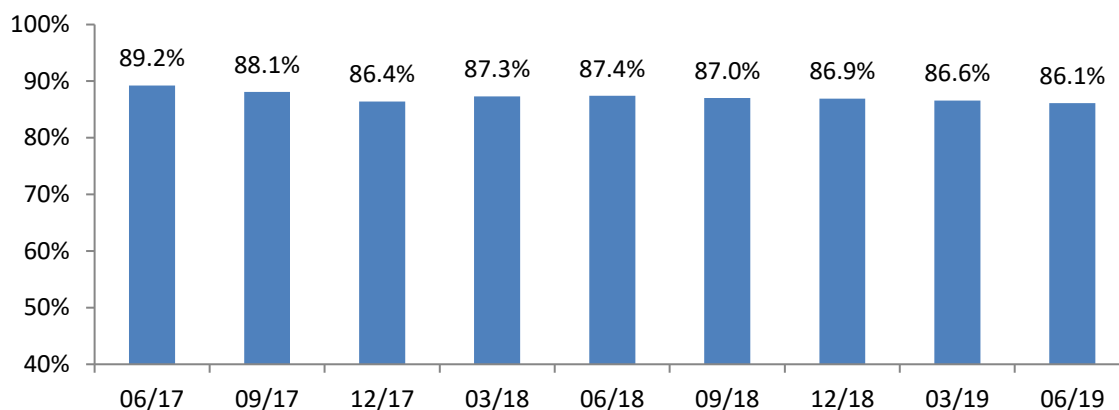
Grafik 3. Shpërndarja e treguesit të depozitave në valutë ndaj totalit të depozitave, për bankat e sistemit

Burimi: Banka e Shqipërisë.

Element i rëndësishëm i paketës së masave është dhe reduktimi i kërkesës për rezervë të detyruar në lekë, për treguesin i cili mat depozitat me maturim mbi një vit. Në fund të qershorit 2019, depozitat deri në një vit në monedhën vendase ishin 86.1% e totalit të depozitave në lekë, nga 86.9% në fund të dhjetorit 2018 dhe 87.4% një vit më parë. Mund të themi se prirja rënëse e treguesit ka qenë e qëndrueshme përgjatë periudhës së analizës.

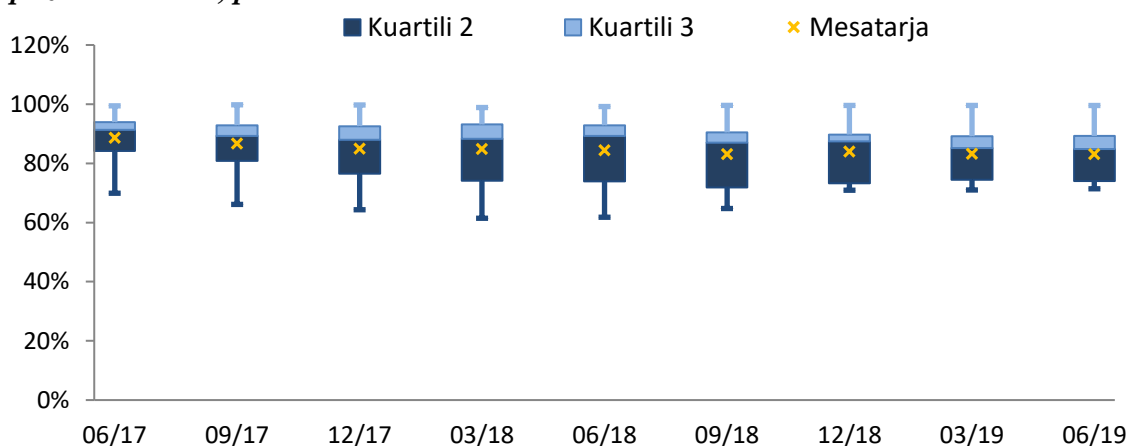
Grafik 4. Raporti i depozitave deri në një vit në lekë ndaj totalit të depozitave në lekë, për sistemin bankar

Burimi: Banka e Shqipërisë.

Megjithë prirjen rënëse, gjatë periudhës vërehet një ngushtim i kuartilit të dytë ku vlera e minimumit të raportit ka pësuar rritje nga 70.9 % në fund të dhjetorit 2018, në 71.4% në fund të qershorit 2019, ndërsa vlera e maksimumit për bankat e sektorit ka arritur nivelin prej 99.6%. Nga ana tjetër, vlerat e mesatares dhe të medianës së treguesit kanë shfaqur një rënie të lehtë. Kësisoj, rritja e treguesit ndihmon në përmirësimin e qëndrueshmërisë së burimeve të financimit të sektorit bankar, e cila gradualisht ndikon në strukturën e investimeve në aktivet e bilancit të sektorit bankar.

Grafik 5. Shpërndarja e raportit të depozitave deri në një vit në lekë ndaj totalit të depozitave në lekë, për bankat e sistemit

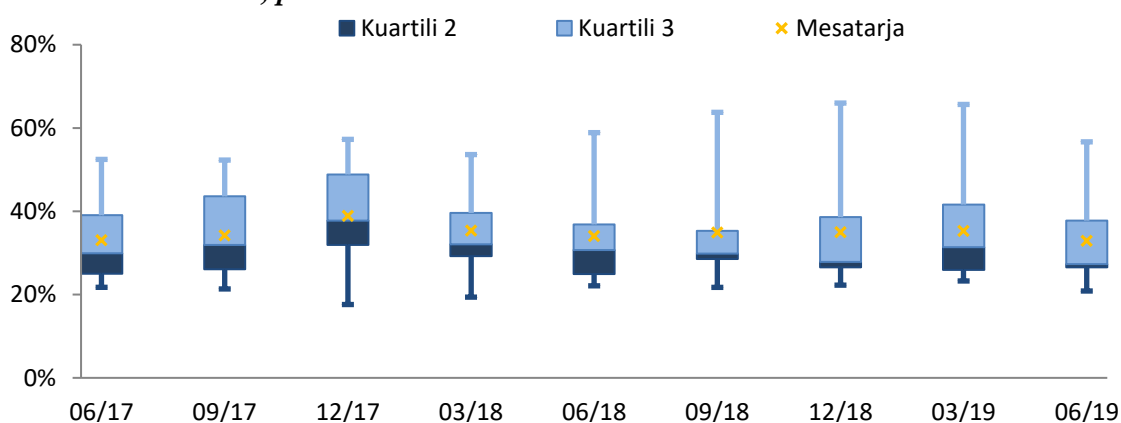
Burimi: Banka e Shqipërisë.

Ecuria e Aktiveve Likuide

Ecuria e likuiditetit ka vijuar të jetë në nivele të kënaqshme për sistemin bankar, duke iu referuar performancës së treguesit “aktive likuide ndaj pasiveve afatshkurtra”. Në nivel sektori, ky tregues ka ruajtur vlerat mbi limitet rregullatore të përcaktuara, si për monedhën vendase ashtu edhe për valutën.

Sa i përket shpërndarjes së treguesit për valutën sipas bankave të sistemit, vërehet se të gjitha bankat paraqiten mbi nivelin e kërkuar rregullator⁸. Ecuria e mesatares së raportit të bankave ka shfaqur një prirje të lehtë rënësë prej 2.1 pp gjatë gjashtëmujorit të parë 2019, ndërkohë që vlera maksimale e treguesit është ulur ndjeshëm në nivelin 56.7%, krahasuar me nivelin 65.9% që shënonte në fund të gjashtëmujorit të kaluar. Për më shumë në lidhje me shpërndarjen e treguesit sipas bankave të sistemit, referojuni grafikut në vijim.

Grafik 6. Shpërndarja e treguesit të aktiveve likuide në valutë ndaj pasiveve afatshkurtra në valutë, për bankat e sistemit

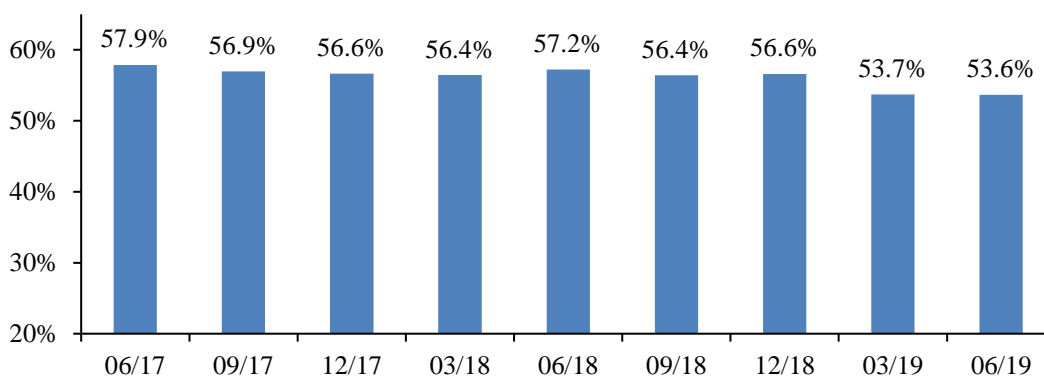

Burimi: Banka e Shqipërisë.

Ecuria e Kredisë

Në stokun e kredive të sektorit bankar mbizotërojnë kreditë në valutë, megjithatë pesha e tyre ka ardhur në rënie gjatë gjysmës së parë të vitit 2019. Vlera e regjistruar në fund të qershorit 2019 është 3.0 pp më e ulët krahasuar me gjashtëmujorin e kaluar, si dhe 3.6 pp më pak se një vit më parë. Kjo ecuri është ndikuar ndjeshëm nga thyerja strukturore.

Grafik 7. Raporti i kredive në valutë ndaj totalit të kredive, për sektorin bankar

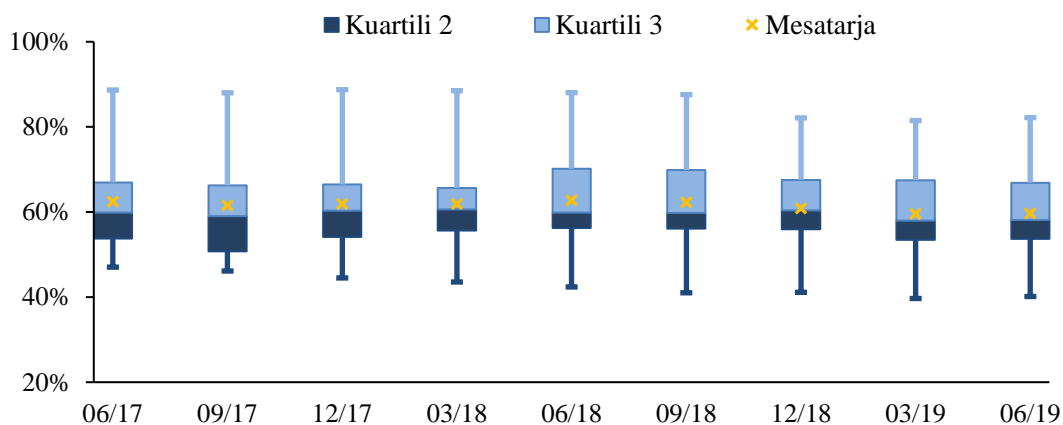

Burimi: Banka e Shqipërisë.

⁸ Niveli i kërkuar rregullator u rrit nga 15% në 20% si pjesë e masave të marra në shkurt 2018.

Në nivel bankash, konstatohet një shpërndarje relativisht e gjerë e treguesit (grafiku 8), i cili është luhatur midis vlerave 40.1% dhe 82.2%, në fund të qershorit 2019. Kredia në valutë ka njohur rënie në portofolet e shumicës së bankave të sektorit, gjë që reflektohet dhe në uljen e vlerës mesatare të treguesit në 59.7% në fund të qershorit 2019, nga 60.8% që shënonte në fund të dhjetor 2018 dhe 62.7% një vit më parë. Po ashtu, vlerat maksimale të treguesit kanë rënë ndjeshëm krahasuar me një vit më parë.

Grafik 8. Shpërndarja e raportit të kredive në valutë ndaj totalit të kredive, për bankat e sektorit

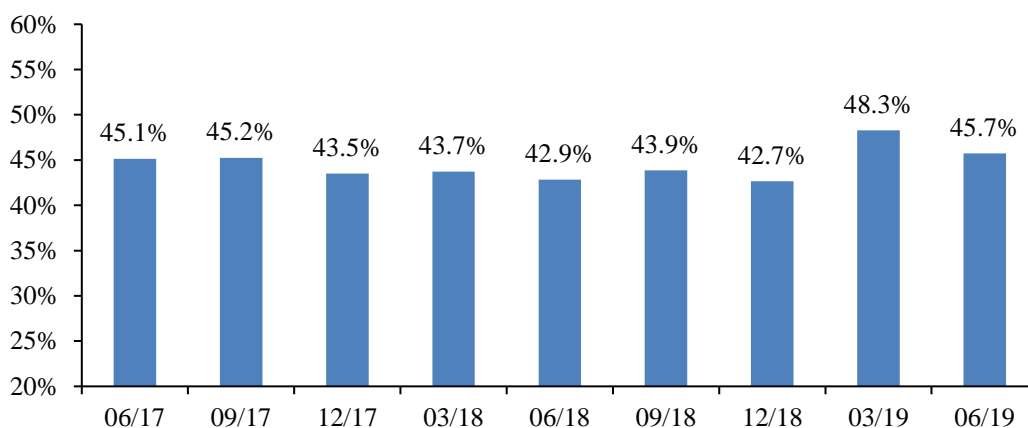

Burimi: Banka e Shqipërisë.

Ndër kreditë në valutë, kreditë më të ekspozuara ndaj rrezikut të kursit të këmbimit janë ato ku të ardhurat e subjektit huamarrës janë në monedhë të ndryshme nga monedha e kredisë (kreditë e pambrojtura ndaj rrezikut të kursit të këmbimit). Krahasuar me fundin e vitit të kaluar si dhe me një vit më parë, teprica e kredisë së pambrojtur ndaj luhatjeve të pafavorshme të kursit të këmbimit është tkurrur përkatësisht me 1.9% dhe 4.0%, kryesisht si rezultat i tkurrjes së kredisë së pambrojtur në monedhën euro.

Në fund të qershor 2019, këto kredi përbëjnë 45.7% të kredive në valutë. Rritja e treguesit gjatë këtij gjashtëmujori, është ndikuar nga një rënie më e lartë e emëruesit në krahasim me numëruesin. Ndikimin kryesor në këtë ecuri të treguesit e ka dhënë thyerja strukturore.

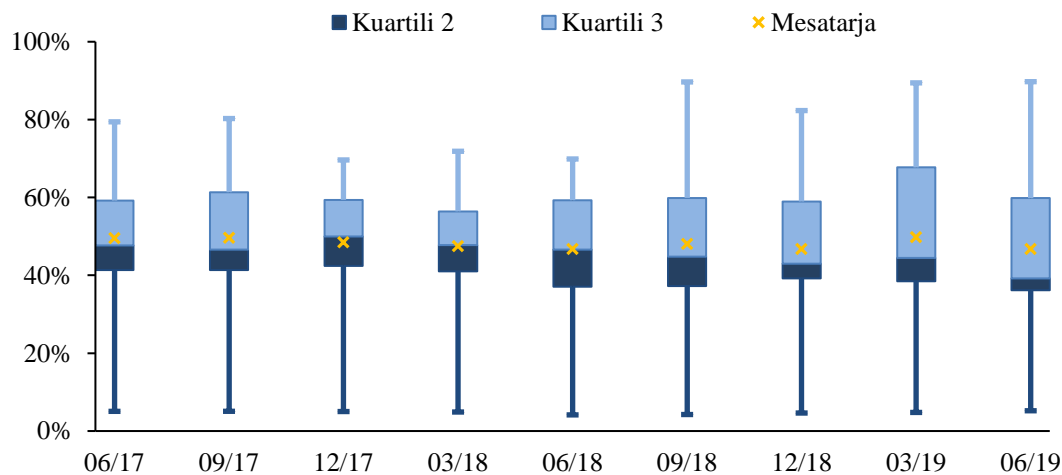
Grafik 9. Raporti i kredive në valutë të pambrojtura për rrezikun e kursit të këmbimit ndaj totalit të kredive në valutë, për sektorin bankar

Burimi: Banka e Shqipërisë.

Shpërndarja e treguesit të kredive të pambrojtura ndaj rrezikut të kursit të këmbimit për bankat e sistemit paraqitet në grafikun në vijim. Konstatohet që shpërndarja e treguesit është zgjeruar gjatë periudhës. Gjithashtu, janë shtuar rastet e bankave me vlera më të larta të treguesit, siç ilustron nga vlera më e lartë e mesatares të pozicionuar mbi medianën. Vlera maksimale ka arritur nivelin 89.7%, nga 82.3% që shënonte në fund të dhjetorit 2018 dhe 69.9% një vit më parë. Gjysma e tyre janë midis 39.2% dhe 89.7% të kredive përkatëse në valutë. Shpërndarja e gjerë e treguesit reflekton faktin që disa banka janë më të ekspozuara ndaj rrezikut të tërthortë të kursit të këmbimit.

Grafik 10. Shpërndarja e peshës së kredive në valutë të pambrojtura ndaj rrezikut të kursit të këmbimit ndaj totalit të kredive në valutë, për bankat e sistemit

Burimi: Banka e Shqipërisë.

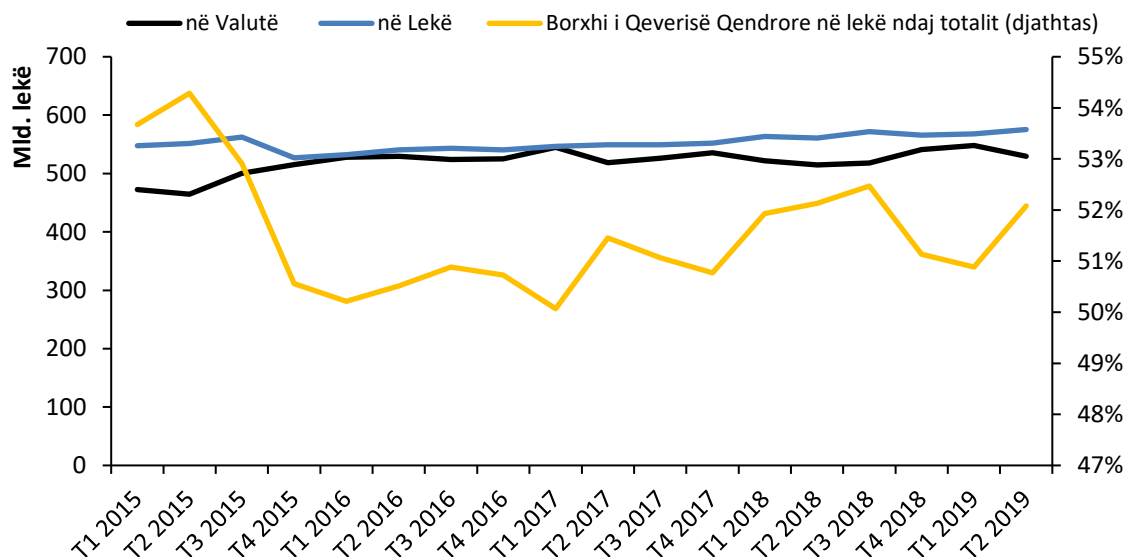
Ecuria e Borxhit Publik

Në fund të qershorit 2019, vërehet:

- 1) rritje e peshës së letrave me vlerë të borxhit (titujve) me maturitet më të gjatë se 12 muaj;
- 2) rënie e peshës së detyrimeve në valutë të qeverisë shqiptare.

Rënia e detyrimeve në valutë dhe rritja e atyre në monedhën vendase ndikon pozitivisht në drejtim të rritjes së përdorimit të monedhës vendase. Krahasuar me fundin e dhjetorit 2018, pesha e borxhit publik në monedhën vendase u rrit me 0.9 pp, duke shënuar 52.1% në fund të tremujorit të dytë 2019. Borxhi i brendshëm është kryesisht në lekë, ndërsa borxhi i jashtëm është në valuta të ndryshme, por kryesisht në euro.

Grafik 11. Ecuria e borxhit publik në lekë dhe valutë (boshti majtas), si dhe pesha e borxhit publik në lekë ndaj totalit (boshti djathtas)

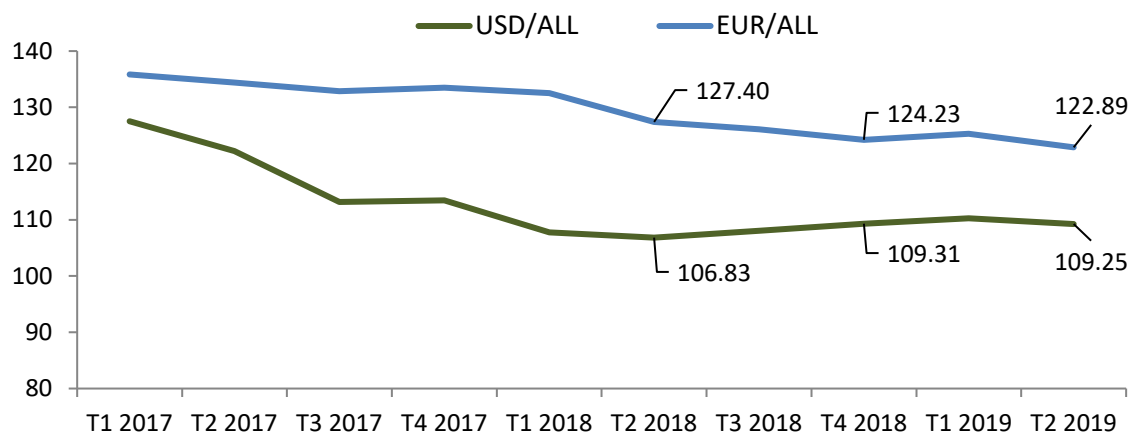
Burimi: Të dhënat nga faqja zyrtare e Ministrisë së Financave, përpunuar nga Banka e Shqipërisë.

Ecuria e Kursit të Këmbimit

Në një vend me ekonomi të vogël dhe të hapur, kursi i këmbimit konsiderohet si një variabël kryesor në aspektin e ndërveprimit të tij me variabla të tjerë ekonomike, dhe në marrëdhënien e ekonomisë së vendit me botën. Në afat të gjatë, qëndrueshmëria e kursit të këmbimit ndihmon në stabilitetin financiar të vendit dhe rritjen e përdorimit të lekut nga operatorët ekonomikë. Në afat më të shkurtër, luhatshmëria e kursit të këmbimit ndaj situatave të ndryshme të stresit financiar ofron një mekanizëm të rëndësishëm mbrojtës për zhvillimet makroekonomike.

Gjatë gjashtëmuajorit të parë 2019, monedha vendase ka vijuar të mbiçmohet kundrejt dy valutave kryesore euro dhe dollar, por me ritme të ulëta. Kundrejt dollarit amerikan, mbiçmimi i lehtë i lekut ka reflektuar ecurinë e kësaj valute në tregjet ndërkombëtare të këmbimit.

Grafik 12. Ecuria e kursit të këmbimit të lekut ndaj dy valutave kryesore

Burimi: Banka e Shqipërisë.

Kundrejt euros, ecuria e kursit të këmbimit të lekut reflekton më drejtpërdrejt zhvillimet e përgjithshme ekonomike dhe transaksionet financiare me jorezidentët.

IV Konkluzion

Bazuar në ecurinë e treguesve të përzgjedhur, gjatë gjashtëmuajorit të parë të vitit 2019, vërehet një ulje e përdorimit të valutës në sektorin bankar. Sidoqoftë, në këtë ecuri ka dhënë ndikim të rëndësishëm transformimi në filial i degës së një banke jashtë vendit, duke i ndryshuar të dhënat, kryesisht për aktivitetet në valutë, në mënyrë strukturore. Në këto kushte, vijon të jetë e parakohshme dhënia e një vlerësimi të plotë për ndikimin e masave të deeuroizimit, dhe rishikimi i rregullt i tyre mbetet i rëndësishëm.

Pavarësisht ndryshimeve strukturore të konstatuara gjatë gjashtëmuajorit të fundit, sistemi financiar shqiptar vijon të paraqesë nivele të larta të euroizimit, të cilat reflektojnë përdorimin e valutës në shkallë të gjerë në ekonominë shqiptare. Në këto kushte, marrja e masave për të kontrolluar dhe ulur këto nivele, në mënyrë graduale, edhe në sektorin real të ekonomisë, mbetet e nevojshme. Për këtë arsye, mbështetur në Memorandumin përkatës të Bashkëpunimit, Banka e Shqipërisë fton edhe palët e tjera nënshkruese të vijojnë aplikimin e masave për tregjet dhe instrumentet që mbikëqyrin respektivisht, me qëllim nxitjen e përdorimit më të gjerë të monedhës vendase në ekonominë shqiptare.

Aneks I. Veprime rregullative të mëparshme që ndikojnë në drejtim të deeuroizimit

Nr.	Masa	Data e adoptimit/e zbatimit	Përshkrim
1.	Kufizimi i huave në valutë të pambrojtura nga rreziku i kursit të këmbimit	Vendimi i Këshillit Mbikëqyrës nr. 62, datë 14.9.2011, “Për administrimin e rrezikut të kredisë nga bankat dhe degët e bankave të huaja”, neni 15	Huatë në valutë, të dhëna për huamarrësit e pambrojtur nga rreziku i kursit të këmbimit (pra ku të ardhurat e huamarrësit janë në lekë), nuk duhet të kapërcejnë nivelin 400% të vlerës së kapitalit rregullator të bankës. Çdo vlerë mbi këtë nivel, zbritet nga vlera e kapitalit rregullator.
2.	Kërkesa minimale për aktive likuide në valutë	Vendimet e Këshillit Mbikëqyrës nr. 75, datë 26.10.2011, dhe nr. 28, datë 27.3.2013	Vendosja e një kërkesë minimale për vlerën e raportit të aktiveve likuide ndaj detyrimeve afatshkurtra, në nivelin 15%, e zbatueshme veçmas për lekun dhe për valutat kryesore (euro, dollar amerikan), dhe në total në nivelin 20%.
3.	Kërkesa më e lartë për kapital, lidhur me huatë në valutë të pambrojtura nga rreziku i kursit të këmbimit	Vendimi i Këshillit Mbikëqyrës nr. 48, datë 31.7.2013, “Për raportin e mjaftueshmërisë së kapitalit”	Huatë në valutë ndaj huamarrësve të pambrojtur nga rreziku i kursit të këmbimit, ponderohen me koeficient më të lartë rreziku (150%), për qëllime të llogaritjes së treguesit të mjaftueshmërisë së kapitalit të bankës.

Aneks II. Vrojtimi për përdorimin e euros në vendet e Evropës Qendrore, Lindore dhe Juglindore, kryer nga Banka Qendrore e Austrisë

Banka Qendrore e Austrisë (*Oesterreichische Nationalbank*, shkurt OeNB) kryen periodikisht vrojtme në vendet e Evropës Qendrore, Lindore dhe Juglindore, në lidhje me nivelin e përdorimit të monedhës euro krahasuar me monedhat e vendeve që janë pjesë e vrojtimit. Ky vrojtme ka nisur që në vitin 2007 dhe krahason nivelin e euroizimit për kategoritë në vijim: niveli i euroizimit të aktiveve dhe i detyrimeve të individëve; besimi dhe pritshmëritë e individëve ndaj euros dhe monedhës vendase; si dhe niveli njohurive financiare të individëve. Aktualisht, vrojtimi i OeNB-së kryhet në dhjetë vende, ndër të cilat gjashtë janë anëtare në BE-së⁹ dhe katër nuk janë anëtare¹⁰.

Deri në vitin 2014, vrojtimi kryhej dy herë në vit, ndërsa duke filluar nga viti 2015, frekuenca u ul në një herë në vit. Për kryerjen e vrojtimit përzgjidhen në mënyrë rastësore 1000 persona prej secilit vend dhe intervistohen. Kampioni i përzgjedhur përfaqëson popullatën e individëve mbi 15 vjeç dhe është përfaqësues në lidhje me moshën, gjininë dhe shpërndarjen rajonale.

Në kuadër të raportit të deeuroizimit, kemi përzgjedhur të evidentojmë disa tregues që lidhen me vlerësimin e besimit dhe pritshmërive të individëve ndaj monedhës vendase, si dhe me nivelin e njohurive të tyre financiare. Në vijim paraqiten treguesit e publikuar nga OeNB-ja në faqen e saj zyrtare¹¹.

Besimi dhe pritshmëritë e individëve

Vrojtimi mbledh të dhëna për besimin e individëve ndaj euros dhe monedhës vendase, si dhe bën krahasimin mes tyre. Ai adreson besimin e individëve ndaj institucioneve si: BE-së, institucioneve shtetërore në vendet përkatëse, si dhe ndaj bankave. Gjithashtu, vrojtimi ndjek pritshmëritë e individëve për situatën ekonomike në vendet ku janë rezidentë dhe për situatën financiare në familjet e tyre.

Në përgjithësi, individët në Shqipëri kanë relativisht më shumë besim ndaj BE-së, institucioneve shtetërore dhe ndaj bankave, duke u renditur të parët për sa i përket besimit, krahasuar me vendet e tjera pjesëmarrëse në vrojtme. Treguesit e besimit kanë ardhur në rritje krahasuar me rezultatet e vrojtimit të vitit të kaluar. Gjithashtu, individët në Shqipëri vijnë të kenë më shumë besim se vendet e tjera të rajonit që depozitat e tyre janë të sigurta.

Për sa i përket besimit ndaj euros dhe monedhës vendase, individët në Shqipëri besojnë që monedha vendase do të jetë e qëndrueshme dhe e besueshme në pesë vitet e ardhshme, siç paraqitet në grafikun në vijim.

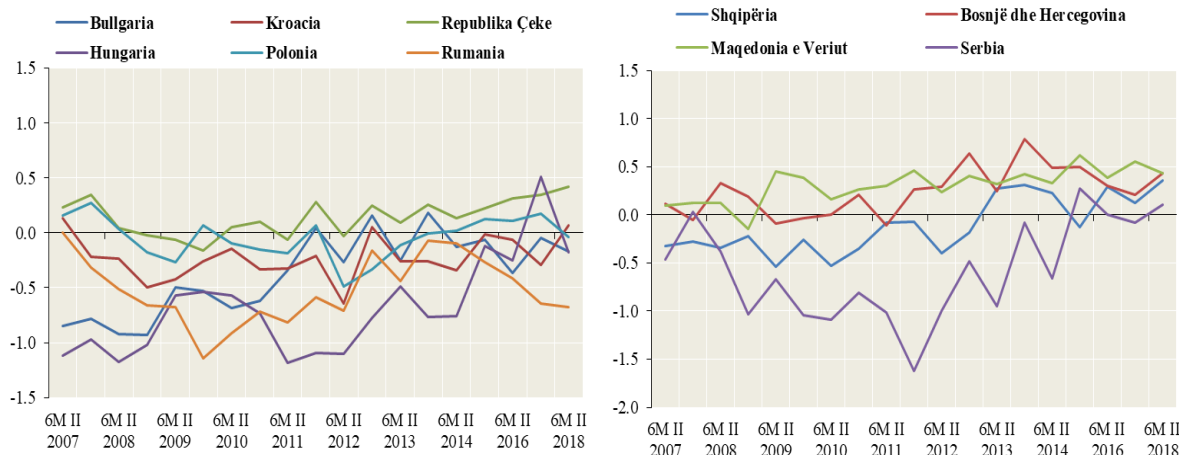
⁹ Vendet anëtare të BE-së të përfshira në vrojtme: Bullgaria, Kroacia, Polonia, Rumania, Republika Çeke, dhe Hungaria.

¹⁰ Vendet joanëtare të BE-së të përfshira në vrojtme: Shqipëria, Bosnje-Hercegovina, Maqedonia e Veriut dhe Serbia.

¹¹ Rezultatet e vrojtimit mund të gjenden në adresën:

<https://www.oenb.at/en/Monetary-Policy/Surveys/OeNB-Euro-Survey.html>

Grafik 13. Besimi në monedhën vendase, sipas vendeve anëtare të BE-së (grafiku majtas); dhe vendeve candidate apo potenciale për candidate (grafiku djathtas)

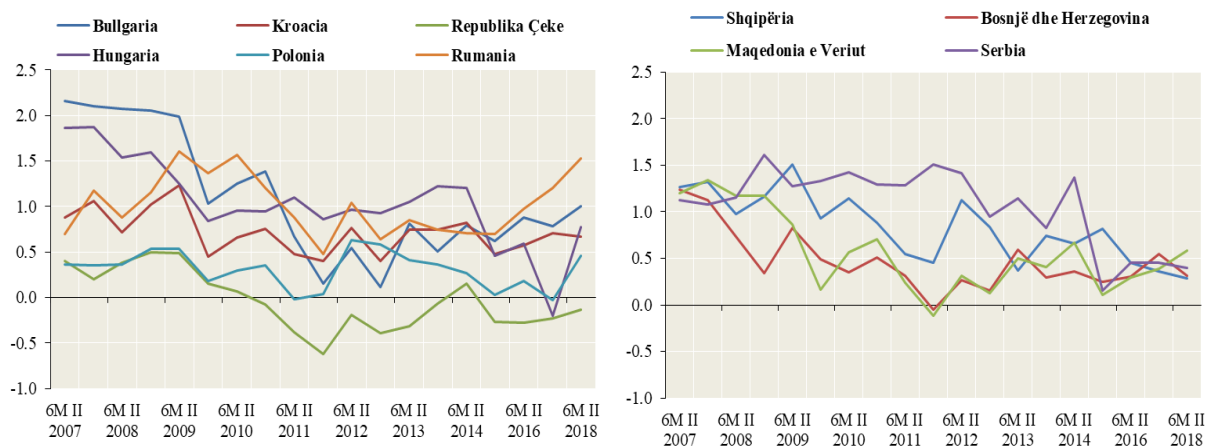

Burimi: Vrojtimi për Euron nga OeNB-ja.

Shënim: Për llogaritjen e ecurisë janë përdorur mesataret e kampionit të secilit vend (-2.5 “jam plotësisht kundër,” 0 “jam neutral,” +2.5 “jam plotësisht dakord”). Të anketuarit u pyetën për shkallën e dakordësisë, nga 1 (plotësisht dakord) deri në 6 (plotësisht kundër), me pyetjen: “(Sa dakord jeni me pohimin në vijim) Në pesë vitet e ardhshme monedha vendase do të jetë shumë e qëndrueshme dhe e besueshme.”.

Megjithatë, kur të intervistuarve u kërkohet të krahasojnë midis euros dhe monedhës vendase, individët më së shumti përzgjedhin monedhën euro si më të besueshme dhe të qëndrueshme në të ardhmen. Në rastin e Shqipërisë, vërehet një prirje përmirësuese në drejtim të besimit ndaj lekut. Gjatë dy viteve të fundit, diferenca mes monedhës vendase dhe euros po ngushtohet, duke shënuar nivele më të ulëta dhe të krahasueshme me vendet e tjera të rajonit.

Grafik 14. Niveli relativ i besimit ndaj euros në krahasim me monedhën vendase për vendet anëtare të BE-së (grafiku në të majtë) dhe vendet candidate apo candidate potenciale (grafiku në të djathtë)

Burimi: Vrojtimi për Euron nga OeNB-ja.

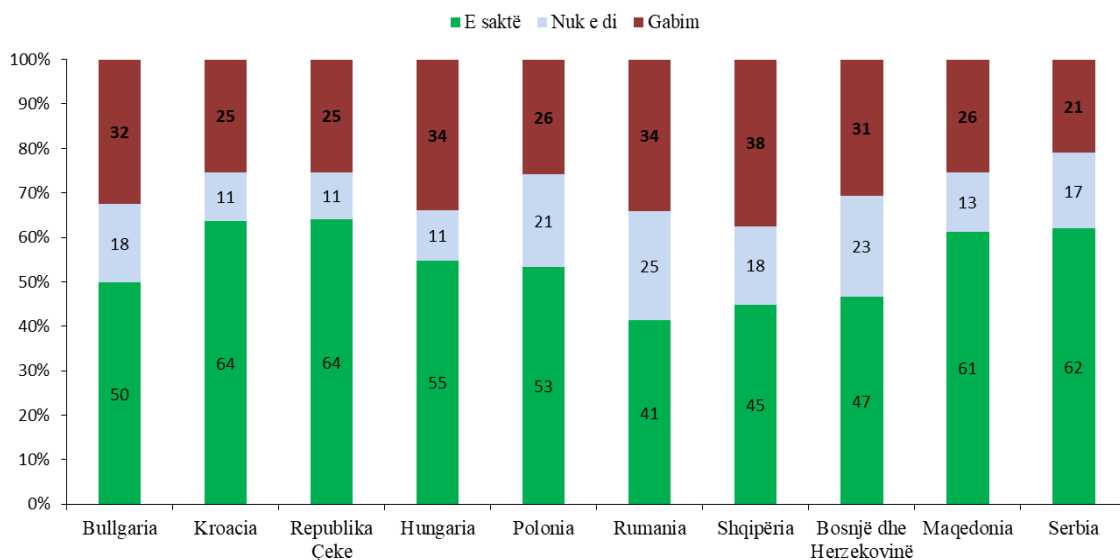
Shënim: Për llogaritjen e ecurisë janë përdorur mesataret e kampionit të secilit vend (-2.5 “jam plotësisht kundër,” 0 “jam neutral,” +2.5 “jam plotësisht dakord”). Të anketuarit u pyetën për shkallën e dakordësisë, nga 1 (plotësisht dakord) deri në 6 (plotësisht kundër), me pyetjen: “(Sa dakord jeni me pohimin në vijim) Në pesë vitet e ardhshme, euro kundrejt monedhës vendase do të jetë shumë e qëndrueshme dhe e besueshme.”

Vlerat pozitive tregojnë që vlerësimi i stabilitetit dhe besueshmërisë së euros është relativisht më i lartë në krahasim me monedhën vendase.

Njohuritë financiare të individëve në Shqipëri

Për vlerësimin e njohurive të individëve në secilin vend, vrojtimi përdor një metodë standarde të aplikuar gjerësisht edhe nga vende të tjera¹². Vrojtimi adreson njohuritë e individëve në katër fusha kryesore: normat e interesit, norma e inflacionit, kursi i këmbimit dhe rreziqet financiare. Sipas vrojtimit, individët në Shqipëri kanë njohuri relativisht të kënaqshme përsa i takon rrezikut financiar. Ndërkohë, ata paraqiten relativisht të kufizuar në drejtim të njohjes së rrezikut të kursit të këmbimit, të normës së interesit dhe inflacionit. Për më shumë informacion referojuni grafikëve në vijim.

Grafik 15. Niveli i njohurive për normën e interesit sipas vendeve
(mesatarja 2011 – 2018, si % e përgjigjeve)

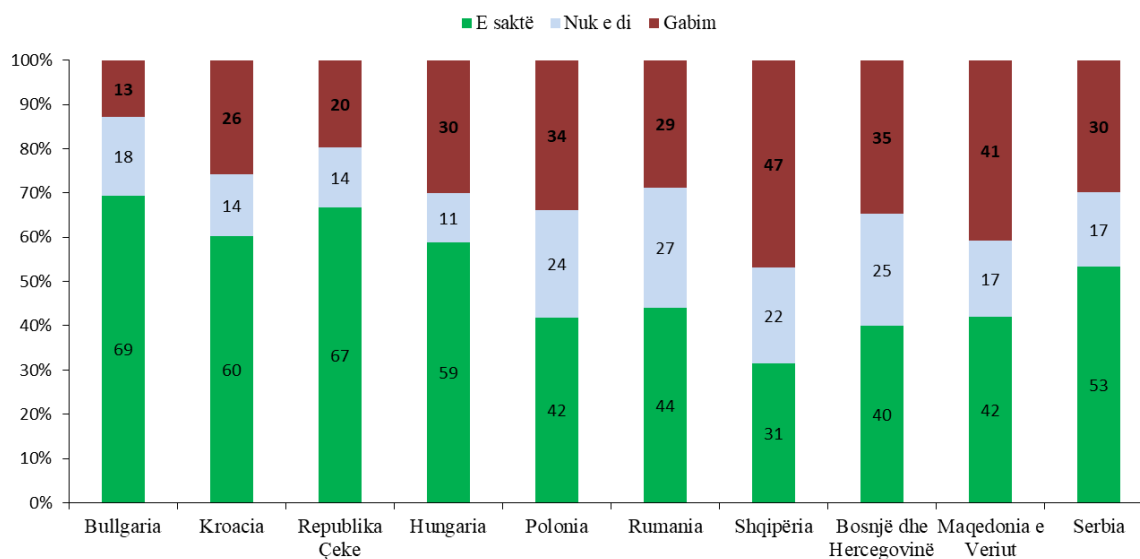

Burimi: Vrojtimi për Euron nga OeNB-ja.

Shënim: Pyetja e bërë është: “Supozoni që keni 100 [njësi parash në monedhë vendase] në llogari kursimi dhe norma e interesit ishte 2% në vit. Duke injoruar çdo tarifë tjetër bankare, sa do të keni në llogarinë tuaj pas 5 vitesh, nëse do t’i linit paratë të shtoheshin në llogari: më shumë se 102, ekzakhtësisht 102, më pak se 102 [njësi parash në monedhë vendase].”

¹² Metoda e përdorur është prezantuar për herë të parë nga Lussardi dhe Mitchell, “Financial Literacy and Planning: Implications for Retirement Wellbeing”, 2004.

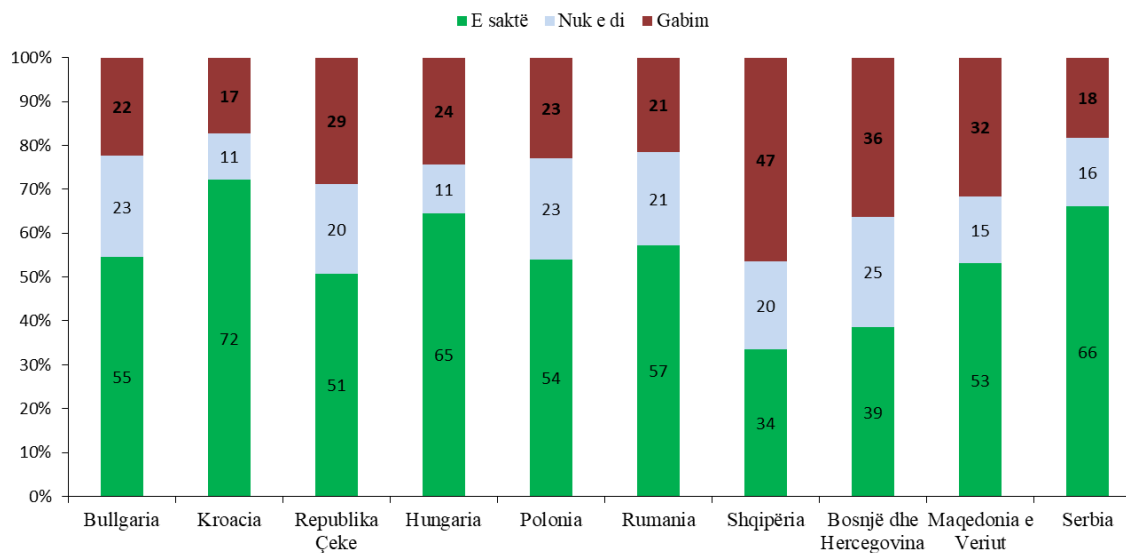
Grafik 16. Niveli i njohurive për inflacionin sipas vendeve
(mesatarja 2011 – 2018, si % e përgjigjeve)

Burimi: Vrojtimi për Euron nga OeNB-ja.

Shënim: Pyetja e bërë është: “Supozoni që norma e interesit në llogarinë tuaj të kursimit të ishte 4% në vit dhe inflacioni 5% në vit. Duke injoruar çdo tarifë tjetër bankare, pas 1 viti, do të mund të blini më shumë, ekzakhtësisht njësoj, apo më pak se sot me paratë në këtë llogari?”. Nga tabela e rezultateve janë përjashtuar të anketuarit që refuzuan të përgjigjen.

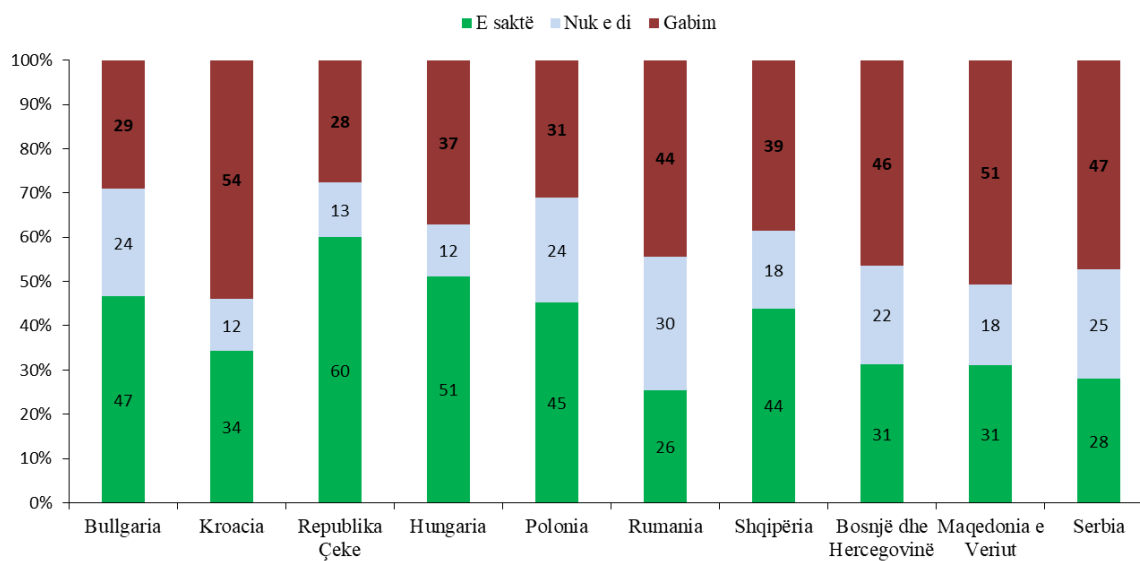
Grafik 17. Niveli i njohurive për kursin e këmbimit sipas vendeve
(mesatarja 2011 – 2018, si % e përgjigjeve)

Burimi: Vrojtimi për Euron nga OeNB-ja.

Shënim: Pyetja e bërë është: “Supozoni se keni marrë një kredi në euro. Më pas, kursi i këmbimit për monedhën vendase zhvlerësohet kundrejt euros. Si do të ndikojë kjo në shumën e parasë në monedhë vendase që do t’ju duhet për të paguar këstin e kredisë?”. Paga e këstit rritet/ qëndron e pandryshuar/ ulet. Nga tabela e rezultateve janë përjashtuar të anketuarit që refuzuan të përgjigjen.

Grafik 18. Niveli i njohurive për rrezikun financiar, sipas vendeve
(mesatarja 2011 – 2018, si % e përgjigjeve)

Burimi: Vrojtimi për Euron nga OeNB-ja.

Shënim: Pyetja e bërë është: “Në rastin kur një investitor shpërndan paratë e tij në aktive të ndryshme, rreziku për të humbur para rritet/ ulet/ nuk ndryshon?”.

Nga tabela e rezultateve janë përjashtuar të anketuarit që refuzuan të përgjigjen.